

УДК 069(1-4)(476)+2-9(476)+739(476)“18”; Національний художній музей Республіки Білорусь

Сінчук Іван Іванович

провідний науковий співробітник,
відділ давньобілоруського мистецтва,
Національний художній музей Республіки Білорусь
(Мінськ, Республіка Білорусь)
sintchouk@tut.by

Ivan I. Sinchuk

leading researcher,
Department of Old Belarusian Art,
The National Art Museum of the Republic of Belarus
(Minsk, the Republic of Belarus)

**ІКОНА “СВЯТИЙ МИКОЛАЙ” У МЕТАЛЕВОМУ ОКЛАДІ ТА КІЮТІ
З КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ**

**ICON “SAINT NICHOLAS” IN THE METAL RIZA AND KIOT FROM THE COLLECTION OF THE NATIONAL
ART MUSEUM OF THE REPUBLIC OF BELARUS**

Анотація

У 1960–1980-ті роки в результаті експедиційної діяльності в Національний художній музей Республіки Білорусь надійшло близько двох тисяч предметів історико-художнього значення. Останнім часом зібрання поповнюється повільно. Надходження в музей комплектного твору “Св. Миколай” в складі підкладної ікони, окладу та митри поповнило колекцію білоруського церковного живопису. Ікона “Св. Миколай” походить із числа хатніх ікон покійного священика, що збереглися у його родичів у місті Хотимську Могильовської області Республіки Білорусь. Оклад і митра значно старші за ікону. Твір датується другою половиною XVIII ст. Для підтвердження датування залучені білоруські, російські, українські аналоги.

Ключові слова: ікона, оклад, митра, проба, срібло, Євангеліє, Національний художній музей Республіки Білорусь.

Abstract

In the 1960–1980s, as a result of expeditionary activities about two thousand objects of historical and artistic significance were received at the National Art Museum of the Republic of Belarus. The collection has been growing slowly lately. The admission to the Museum of the complete work “St. Nicholas” as part of the undercover icon, oklad and miter replenished the collection of the Belarusian church painting. The icon “St. Nicholas” comes from the house icons of the deceased priest, preserved by his relatives in the city of Khotimsk, Mogilev region of the Republic of Belarus. The riza and miter are much older than the icon. The work dates from the second half of the 18th century. Belarusian, Russian, and Ukrainian analogies were used to confirm the dating.

Key words: icon, riza, miter, fineness, silver, New Testament, the National Art Museum of the Republic of Belarus.

Опис ікони “Святий Миколай”. Ікона “Св. Миколай”: (ікона – дерево, темпера; оклад, накладна митра – метал, кування, чеканка, канфарення; кіот – дерево, позолота, метал). Розміри: 20×16 см. Ікона – підкладна, датується 1840–1870-ми роками. Оклад срібний, гравійований, позолочений, клейм не має. Витвір мистецтва датується другою половиною XVIII ст. Інвентарний номер окладу ікони “Св. Миколай” КП–33 232. Кіот датується першою половиною XX ст.

Вага окладу ікону без митри становить 157,6 г, накладної митри – 11,30 г. Акт Державної інспекції пробірного нагляду Республіки Білорусь №0 006 245 від 15.04.2013 обидва вироби виготовлені зі срібла 750-ї метричної проби (сусідні пробірні голки 600–800 проміле¹). Оклад та митра істотно старші за ікону. Ікона “Св. Миколай” походить із домових ікон покійного священика, що збереглися у його рідних у м. Хотимськ Могильовської області Республіки Білорусь.

1 Синчук И. И. Клады Беларуси: законодательство и практика. – Минск: Минсктиппроект, 2003. – С. 38.

При пошуку аналогій окладу та митри (які значно старіші за ікону) були залучені білоруські², російські³ та українські⁴ джерела.

Кіот. Кіот першої половини XX ст. пристосовано під ікону Св. Миколая, котра до цього певний час кіоту не мала, оскільки у нижній частині дошки на її звороті помітні сліди дії вогню від свічки чи лампади.

Ікона “Св. Миколай” (підкладна). Ікона написана під оклад – ретельніше прописані обличчя і руки святого, лики Ісуса Христа і Богоматері у верхніх кутах. За товщиною дошки, кольоровими лаками, тонким шаром ґрунту, виглядом жолобка для шпонки ікону можна датувати 1840–1870-ми роками. Такий спрощений тип зображення з’явився у XIX ст. внаслідок масового виготовлення ікон. Св. Миколай зображений за традиційною іконографією. Зображення поясне та фронтальне, правицею Святий благословляє, у лівій руці тримає напрестольне Євангеліє, зображене у металевому окладі. Обабіч – написи “СНИКОЛА ЧЮДТВОРЕЦЬ” (літера “С” з титлом). У лівому верхньому куті зображено Ісуса Христа з Євангелієм, у правому – Божу Матір з архієрейським омофором (нагадування про “Нікейське диво”).

На звороті іконної дошки посередині виготовлено жолобок під врізну шпонку.

Збереженість ікони: дрібні осипання ґрунту і фарбового шару обабіч зображення голови святого у місцях приєднання окладу до дошки цвяхами, сітчастий кракелюр, потемнілий лак.

Вивчення написання слова “ЧЮДТВОРЕЦЬ / ЧУДТВОРЕЦЬ” (/ У) за вибіркою з 242-х російських ікон XVI – початку XX ст. з написами⁵ дало такі результати:

Ю – № 18 (XVII ст., Москва 1834 р. – напис), № 22 (1704 р.), № 25 (північне письмо, 1708 р.), № 70 (XVIII ст.), № 82 (XVIII–XIX ст.),

У – № 46 (Новгород, 1721 р.), № 48 (м. Путивль біля м. Суми, 1732 р.), № 49 (м. Ярославль, 1736 р.), № 83 (XVIII–XIX ст.), № 90 (1805 р.), № 97 (1812 р.), № 169 (м. Мстера, нині – Владимирської обл. РФ, кінець XIX в.), № 180 (XIX ст.).

За фонетичними особливостями означеного напису локалізувати місце створення ікони складно. Однак у другій половині XIX ст. майже всюди замість “НИКОЛА” стали писати “НИКОЛАЙ”. Саме ця особливість уточнює верхню хронологічну межу створення артефакту.

Оклад: проба і датування. Проба металу, з якого виготовлено оклад (750 проміле), вказує на дату виготовлення, оскільки 72-гу золотникову пробу використовували у другій половині XVIII ст., коли у Російській імперії пробу на виробач не зазначали. З 1 травня 1798 р. у Російській імперії було офіційно впроваджено 84-ту пробу (875 проміле), що побутувала з середини XVIII ст.⁶ Ймовірно, що означений оклад виготовлено у другій половині XVIII ст.

Його збереженість: вінчик демонтовано, на звороті – незначні забруднення поверхні, деформовано бортик.

Техніку позолоти окладу (під мікроскопом візуально визначена як ртутна амальгама) широко використовували до середини XIX ст. А техніку кування – до кінця XVIII ст., одночасно з технікою прокату. У техніці кування виготовлено пластину окладу.

На чільному боці окладу у руці Св. Миколая зображено Євангеліє, на якому помітно тріщину, що утворилася під час виготовлення окладу. На звороті окладу є сліди авторського лагодження цього ж дефекту.

Оклад: допоміжний елемент датування. Означене зображення книги можна вважати датувальним елементом. На

2 *Высоцкая Н. Ф.* Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва Беларусі XII–XVIII стагоддзяў. – Мінск: Беларусь, 1984. – 232 с.; *Алексеев А., Лукашевич О.* Спадчына Беларусі: Скарбы [Heritage of Belarus: Treasures]. – Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2007. – 320 с.

3 *Игошев В. В.* Ярославское художественное серебро XVI–XVIII веков. – Москва: Модус граффити, 1997. – 256 с.; *Косцова А. С., Побединская А. Г.* Русские иконы XVI – начала XX века с надписями, подписями и датами: Каталог выставки. – Ленинград: Государственный Эрмитаж, 1990. – 152 с.; *Постникова-Лосева М. М., Платонова Н. Г., Ульянова Б. Л.* Золотое и серебряное дело XV–XX вв. [Территория СССР]. – Москва: Наука, 1983. – 375 с.; *Симони П. К.* Опыт сборника сведений по истории и технике книгопереплетного искусства на Руси, преимущественно в допетровское время, с XI по XVIII столетие включительно. Тексты. Материалы. Снимки / собр. и прим. снабдил П. Симони. – Санкт-Петербург: Издательство ОЛДП, 1903–XIV, 308 с.; *Симони П. К.* Собрание изображений окладов на русских богослужебных книгах XII–XVIII столетий. – Вып. 1: Древнейшие церковные оклады. – Санкт-Петербург: Тип. М. А. Александрова, 1910. – 12 с.: ил.; *Сокровища древнего Углича XV–XX веков: декоративно-прикладное искусство музейного собрания.* – Б. м.: Гранд-холдинг, 2009. – 125 с.; *Шурина Е. Г.* Художественное серебро XV – начала XX века в собрании Кирилло-Белозерского музея-заповедника: Каталог. Кириллов, 2013 / [Электронный ресурс]: Сайт ФГБУК “Кирилло-Белозерский историко-архитектурный и художественный музей-заповедник”. – Режим доступа: <http://www.kirmuseum.ru/issue/article.php?ID=145559> (дата обращения: 12.11.2019). – Название с экрана.

4 *Сидор О.* Святий Василій Великий в українському мистецтві [Sydor O. St. Basil the Great in the Ukrainian Art] / Інститут народознавства НАН України. – Львів: Місіонер, 2008. – 512 с.: іл.; *Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке СССР им. В. И. Ленина* [составители: Т. Н. Каменева, А. А. Гусев]. – Вып. I. 1574 г. – I половина XVII в. – [Москва: Издание Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина, 1976]. – 447 с.; *Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке СССР им. В. И. Ленина.* – Вып. II. – Т. I. Киевские издания 2-й половины XVII в. – [Москва: Издание Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина, 1981]. – 322 с.; *Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке СССР им. В. И. Ленина.* – Вып. II. – Ч. 2.: Львовские, новгород-северские, черниговские, уневские издания 2-й половины XVII в. – [Москва: Издание Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина, 1990]. – 318 с.; *Харченко А.* Синтез образів у оправі напрестольної Євангелії // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтво. Архітектура: збірка наукових праць. – 2008. – № 5. – С. 123–128; *Напрестольні Євангелії XVI–XVIII століть у зібранні Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника: каталог* [упоряд. Л. Юріна; відп. ред. В. Колпакова]; Нац. Києво-Печер. іст.-культур. заповідник. – Київ: КВІЦ, 2005. – 195 с.: іл. – (Пам’ятки культури).

5 *Косцова А. С., Побединская А. Г.* Русские иконы XVI – начала XX века...

6 *Постникова-Лосева М. М., Платонова Н. Г., Ульянова Б. Л.* Золотое и серебряное дело XV–XX вв. ... – С. 131, 148 (№ 13).

палітурці Євангелія крапками зображено шестикрилого серафима та янголів з двома крилами – на кожному з чотирьох наріжників книги. Такі зображення є традиційними для окладів на престольних Євангелій⁷ і використати їх для визначення часу виготовлення окладу неможливо. Наріжники книги, зображеної на окладі, мають характерний край у вигляді м’якої асиметричної хвилі.

Для уточнення датування окладу ікони та виявлення на ньому датувальних елементів, потрібно вивчити еволюцію окладів Євангелій. Проаналізовано вибірку із 207-ми на престольних Євангелій із зібрання Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника⁸.

Загальні тенденції розвитку форми середників та наріжників можна коротко описати так: для XVII ст. – ламані геометричні, для XVIII ст. – барокові пишні орнаментовані, для XIX ст. – емальові овальні медальйони наріжників.

Гравійовані наріжники та середники. Гравійовані наріжники та середники частіше зображали на Євангеліях XVI – першої половини XVIII ст.⁹, овальні середники з рівним краєм характерні для середини XVIII ст.¹⁰, наріжники з “внутрішнім” краєм у вигляді м’якої асиметричної хвилі – для третьої чверті XVIII ст.¹¹. На особливу увагу заслуговує виготовлений за традиціями народного мистецтва оклад XIX ст. синодального Євангелія 1730 р.¹², середник якого має вигляд розп’яття, наріжники – симетричну гравійовану квітку, подібну до крил херувимів.

Серафими та херувими на наріжниках. Зображення серафимів та херувимів можна бачити на наріжниках окладу Євангелія московського друку 1644 р., що мають вигляд двох накладених одна на другу пластин з гострими кінцями¹³.

Херувими та янголи з розправленими крилами як елемент середника. Зображення херувима як елемента середника, є на синодальному Євангелії 1735 р.¹⁴.

Янгол є елементом середника Євангелій друкарні Києво-Печерської лаври 1746¹⁵ та 1773 рр.¹⁶, Євангелія московського друку 1717 р.¹⁷, синодальних Євангелій 1735¹⁸, 1748¹⁹, 1758²⁰, 1753²¹ та 1779 рр.²².

Херувими та голівки янголів в полі лицьової дошки. Зображення чотирьох херувимів та двох янголів наявні на Євангелії московського друку 1668 р.²³, двох херувимів та чотирьох янголів – на окладі Євангелія друкарні Києво-Печерської лаври 1697 р.²⁴, херувима з янголом – на Євангелії тієї ж друкарні 1773 р.²⁵, херувима та чотирьох янголів – на окладі синодального Євангелія 1744 р.²⁶.

Херувими в полі лицьової дошки. Зображення чотирьох херувимів є на окладах Євангелія друкарні Києво-Печерської лаври 1697 р.²⁷, як додаткові елементи – в полі синодальних Євангелій 1774–1775 рр.²⁸, одного херувима – на Євангелії друкарні Києво-Печерської лаври 1773 р.²⁹, двох херувимів – на синодальному Євангелії 1722 р.³⁰

Голівки янголів в полі лицьової дошки. Зображення голівок янголів “з гірляндою” є на синодальному Євангелії 1735 р.³¹ та на Євангеліях друкарні Львівського Ставропігійного братства 1670³² та 1722 рр.³³.

Зображення голівок янголів є на Євангеліях друкарні Києво-Печерської лаври 1697 р.³⁴, 1746³⁵ та 1773 рр.³⁶, Євангелії

7 На престольні Євангелії XVI–XVIII ст. ... – С. 126.

8 Там само.

9 Там само. – С. 19 (№ 3), 20 (№ 5), 21 (№ 6), 27 (№ 18), 27 (№ 19), 36 (№ 39), 38 (№ 42–43), 46 (№ 59), 61 (№ 85), 76 (№ 108), 84 (№ 122), 101 (№ 148), 103 (№ 151).

10 Там само. – С. 40 (№ 48).

11 Там само. – С. 124–125 (№ 191–193).

12 Там само. – С. 85 (№ 124).

13 Там само. – С. 71 (№ 100), 72 (№ 102 – оклад 1658 г.).

14 Там само. – С. 90 (№ 130).

15 Там само. – С. 35 (№ 34–35 – оправа більш пізня), 37 (№ 40 – оправа більш пізня), 39 (№ 46).

16 Там само. – С. 52 (№ 71).

17 Там само. – С. 82 (№ 119 – оправа більш пізня).

18 Там само. – С. 92 (№ 132).

19 Там само. – С. 99 (№ 144).

20 Там само. – С. 105 (№ 154).

21 Там само. – С. 111 (№ 166).

22 Там само. – С. 121 (№ 185 – оправа кінця XIX ст.).

23 Там само. – С. 76 (№ 109 – оправа XIX ст.).

24 Там само. – С. 20 (№ 4 – оправа більш пізня).

25 Там само. – С. 49 (№ 65).

26 Там само. – С. 93 (№ 134).

27 Там само. – С. 22 (№ 8 – оправа більш пізня), 31 (№ 26 – оправа більш пізня).

28 Там само. – С. 93 (№ 135), 94 (№ 137), 115 (№ 173), 118 (№ 179), 118 (№ 179).

29 Там само. – С. 49 (№ 64).

30 Там само. – С. 84 (№ 122 – оправа XIX ст.).

31 Там само. – С. 90 (№ 128), 91 (№ 131).

32 Там само. – С. 60 (№ 84).

33 Там само. – С. 65 (№ 92).

34 Там само. – С. 21 (№ 6 – оправа більш пізня), 23 (№ 10 – оправа більш пізня), 25 (№ 25 – оправа більш пізня).

35 Там само. – С. 33 (№ 32 – оправа більш пізня), 38 (№ 43 – оправа більш пізня).

36 Там само. – С. 50 (№ 67), 53 (№ 72).

московського друку 1717 р.³⁷, синодальному Євангелії 1735 р.³⁸, синодальних Євангеліях 1748³⁹ та 1775 рр.⁴⁰.

Зображення поєднаних у коло херувимів наявне на оправі Євангелія друкарні Львівського Ставропігійного братства 1670 р.⁴¹.

Датування елементів окладів Євангелій. У декорі окладів Євангелій накладні деталі із зображенням серафимів, херувимів та голівки янголів використовували від середини XVII ст. до другої третини XVIII ст.: серафими та херувими – на наріжниках (середина XVII ст.), херувими та голівки янголів – у полі лицьової дошки (середина – остання чверть XVIII ст.), херувими – у полі лицьової дошки (1770-ті рр.), голівки янголів – в полі лицьової дошки (друга – третя чверть XVIII ст.), янголи як елемент середника (друга третина XVIII ст.).

Отже, хронологічні межі кожного елемента та їхніх поєднань досить вузькі. Наявність таких елементів визначає нижню хронологічну межу виготовлення окладу ікони Св. Миколая серединою – другою половиною XVIII ст.

Інші джерела. У каталозі світлин на престольних Євангелій, який було використано для пошуку аналогій, представлені переважно їхні лицьові дошки. Тому слід було розглянути й інші джерела, зокрема, зображення книги Євангеліє на українських іконах Св. Василя Великого.

Херувим і голівка “окриленого” янгола. На іконі другої половини XVIII ст. із села Заріччя Жидачівського району Львівської області зображення херувима є середником нижньої дошки палітурки Євангелія, зображеного у руці Св. Василя Великого; на його палиці також зображено херувима⁴².

Голову “окриленого” янгола зображено на титульних сторінках Службника київського видання 1629 р.⁴³, львівського видання 1637 р.⁴⁴ та київського видання 1708 р.⁴⁵. На почаївському Службнику 1737 р. голівку янгола вписано до рамки, що обрамлює назву⁴⁶. Зображення херувимів наявне і на титулі львівського видання Службника 1666 р.⁴⁷, а також на малюнку тушшю оправу Євангелія 1749 р. Василя Маркіяновича зі Слущка⁴⁸.

Означені елементи можна датувати другою чвертю XVII – серединою XVIII ст.

Наріжники та овальні середники. У стінних розписах першої третини XVIII ст. притвору Троїцької надбрамної церкви Києво-Печерської лаври Св. Василя Великого зображено з Євангелієм з наріжниками та овальним середником із рівним краєм⁴⁹.

На іконі кінця XVI – початку XVII ст. зі Сколевського району Львівської області на чільному боці Євангелія зображено фігурні наріжники та овальний середник із рівним краєм⁵⁰.

На іконі “Три святих” XVII ст. з Надвірнянського району Івано-Франківської області на зворотному боці Євангелія зображено дугоподібні наріжники та овальний середник з рівним краєм⁵¹.

На іконі “Св. Василь Великий з житієм” другої половини XVII ст. із Самбірського району Львівської області на зворотному боці Євангелія зображено фігурні наріжники та овальний середник з рівним краєм⁵².

На іконі “Св. Василь Великий” другої половини XVII ст. (середина XVIII ст. – *Авт.*) з лемківського села Ванівки (нині – w. Węglówka у Польщі) на зворотному боці Євангелія зображено чотири жуковини та овальний середник з рівним краєм⁵³.

На іконі “Три святих” другої половини XVII ст. з Рівненської області на зворотному боці Євангелія зображено наріжники з хвилястим краєм та овальний середник із рівним краєм⁵⁴.

На іконі “Св. Василь Великий” XVIII ст. зі згаданого с. Ванівки на зворотному боці Євангелія зображено невеликі наріжники з хвилястим краєм та овальний середник із рівним краєм⁵⁵.

На офорті другої половини XVIII ст. роботи Якова Кончаковського Києво-Печерського ігумена Стефана зображено з Євангелієм із наріжниками з хвилястим краєм та овальним середником із рівним контуром⁵⁶.

Датування елементів окладів Євангелій. Зазначені зображення наріжників та середників датуються початком XVII ст. – другою половиною XVIII ст., а, отже, демонструють більш широкий хронологічний діапазон побутування елементів, які б сприяли датуванню. Швидше за все, це пов’язано з церковною практикою переробляти старі вироби з коштовних металів, на відміну від живописних ікон, які за потреби поновлювали. Таким чином, оклади XVII ст. мали менше шансів вціліти, ніж більш пізні вироби.

37 Там само. – С. 83 (№ 121 – оправа XIX ст.).

38 Там само. – С. 88 (№ 125).

39 Там само. – С. 98 (№ 143).

40 Там само. – С. 119 (№ 181).

41 Там само. – С. 58 (№ 80 – оправа більш пізня).

42 Сидор О. Святий Василій Великий в українському мистецтві... – С. 280–281 (№ 114–114 а).

43 Там само. – С. 386 (№ 180).

44 Там само. – С. 387 (№ 181).

45 Там само. – С. 409 (№ 199).

46 Там само. – С. 410 (№ 200).

47 Там само. – С. 390 (№ 184).

48 Українська графіка XI – початку XX ст. ... – С. 248 (№ 478).

49 Сидор О. Святий Василій Великий в українському мистецтві. – С. 88 (№ 114–114-а).

50 Там само. – С. 152 (№ 39-а).

51 Там само. – С. 152 (№ 39-а).

52 Там само. – С. 184 (№ 56-а).

53 Там само. – С. 192 (№ 58-а).

54 Там само. – С. 194 (№ 59).

55 Там само. – С. 252 (№ 99).

56 Українська графіка XI – початку XX ст. ... – С. 101 (№ 192).

Датування окладу, описаного у статті (друга половина XVIII ст.), збігається з верхньою хронологічною межею датування елементів окладів Євангелій, виявлених під час пошуку аналогій.

Висновки. Зазначена ікона Св. Миколая має художнє та історичне значення, становить цінність для музейних зібрань. У зв'язку із запланованим відкриттям у головному корпусі музею оновленої експозиції сакрального мистецтва, у якій, зокрема, перебуватимуть художні твори з металу, видається доречним поповнення музейного зібрання означеною іконою.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. *Алексеев А., Лукашевич О.* Спадщина Беларусі: Скарбы [Heritage of Belarus: Treasures]. – Минск: Минская фабрика цветной печати, 2007. – 320 с.
2. *Высоцкая Н. Ф.* Декоративно-прикладное мастацтва Беларусі XII–XVIII стагоддзяў. – Минск: Беларусь, 1984. – 232, [3] с.: іл.
3. *Игошев В. В.* Ярославское художественное серебро XVI–XVIII веков. – Москва: Модус граффити, 1997. – 265 с.
4. *Косцова А. С., Побединская А. Г.* Русские иконы XVI – начала XX века с надписями, подписями и датами: каталог выставки. – Ленинград: Государственный Эрмитаж, 1990. – 152 с.
5. Напрестольні Євангелії XVI–XVIII століть у зібранні Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника: Каталог [упоряд. Л. Юріна; відп. ред. В. Колпакова]; Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. – Київ: КВІЦ, 2005. – 195 с.: іл. – (Пам'ятки культури).
6. *Постникова-Лосева М. М., Платонова Н. Г., Ульянова Б. Л.* Золотое и серебряное дело XV–XX вв. [Территория СССР]. – Москва: Наука, 1983. – 375 с.
7. *Сидор О.* Святий Василій Великий в українському мистецтві / Інститут народознавства НАН України. – Львів: Місіонер, 2008. – 512 с.: іл.
8. *Симони П. К.* Опыт сборника сведений по истории и технике книгопереплетного искусства на Руси, преимущественно в допетровское время, с XI по XVIII столетие включительно. Тексты. Материалы. Снимки / собр. И прим. снабдил П. Симони. – Санкт-Петербург: Издательство ОЛДП, 1903. – XIV, 308 с.
9. *Симони П. К.* Собрание изображений окладов на русских богослужебных книгах XII–XVIII столетий. – Вып. 1: Древнейшие церковные оклады. – Санкт-Петербург: Типография М. А. Александрова, 1910. – 12 с.: ил.
10. *Синчук И. И.* Клады Беларусі: законодательство и практика. – Минск: Минсктиппроект, 2003. – 56 с.
11. Сокровища древнего Углича XV–XX веков: декоративно-прикладное искусство музейного собрания. – Б. м.: Гранд-холдинг, 2009. – 125 с.
12. Українська графіка XI – початку XX ст. / Авт.-упоряд. А. В'юнник. – Київ: Мистецтво, 1994. – 328 с.
13. Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке СССР имени В. И. Ленина [составители: Т. Н. Каменева, А. А. Гусев]. – Вып. I. 1574 г. – I половина XVII в. – [Москва: Издание Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина, 1976]. – 447 с.
14. Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке СССР имени В. И. Ленина. – Вып. II. – Т. 1. Киевские издания 2-й половины XVII в. – [Москва: Издание Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина, 1981]. – 322 с.
15. Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв.: Каталог изданий, хранящихся в Государственной библиотеке СССР имени В. И. Ленина. – Вып. II. – Ч. 2. Львовские, новгород-северские, черниговские, уневские издания 2-й половины XVII в. – [Москва: Издание Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина, 1990]. – 318 с.
16. *Харченко А.* Синтез образів у оправі напрестольної Євангелії // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтво. Архітектура: збірка наукових праць. – 2008. – № 5. – С. 123–128.
17. *Щурина Е. Г.* Художественное серебро XV – начала XX века в собрании Кирилло-Белозерского музея-заповедника: Каталог. – Кириллов, 2013 [Электронный ресурс]: Сайт ФГБУК “Кирилло-Белозерский историко-архитектурный и художественный музей-заповедник”. – Режим доступа: <http://www.kirmuseum.ru/issue/article.php?ID=145559> (дата обращения: 12.11.2019). – Название с экрана.

REFERENCES

1. *Alekseev A., Lukashevich O.* Spadchyna Belarusi: Skarby [Heritage of Belarus: Treasures]. – Minsk: Minskaya fabrika tsvetnoy pechati, 2007. – 320 s.
2. *Vysotskaya N. F.* Dekaratyvna-prykkladnoe mastatstva Belarusi 12–18 stagoddzyav. – Minsk: Belarus, 1984. – 232, [3] s.: il.
3. *Igoshev V. V.* Yaroslavskoe khudozhestvennoe srebro 16–18 vekov. – Moskva: Modus graffiti, 1997. – 265 s.
4. *Kostsova A. S., Pobedinskaya A. G.* Russkie ikony 16 – nachala 20 veka s nadpisiami, podpisiami I datami: katalog vystavki. – Leningrad: Gosudarstvennyi Ermitazh, 1990. – 152 s.
5. Naprestolni Yevanhelii 16–18 stolit u zibranni Natsionalnoho Kyievo-Pecherskoho istoryko-kulturnoho zapovidnyka: Kataloh [uporyad. L. Yurina; vidp. red. V. Kolpakova]; Natsionalnyi Kyievo-Pecherskyi istoryko-kulturnyi zapovidnyk. – Kyiv: KVITs, 2005. – 195 s.: il. – (Pamyatky kultury).
6. *Postnikova-Loseva M. M., Platonova N. G., Ulyanova B. L.* Zolotoe i serebryanoe delo 15–20 vv. [Territoriya SSSR]. – Moskva: Nauka, 1983. – 375 s.
7. *Sydor O.* Svyatyi Vasylii Velykyi v ukrainskomu mystetstvi / Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy. – Lviv: Misoner, 2008. – 512 s.: il.

8. *Simoni P. K.* Opyt sbornika svedeniy po istorii i tekhnike knigoperepletnogo iskusstva na Rusi, preimuschestvenno v dopetrovskoe vremya, s 11 po 18 stoletie vklyuchitelno. Teksty. Materialy. Snimki / sobr. I prim. snabdil P. Simoni. – Sankt-Peterburg: Izdatelstvo OLDP, 1903. – XIV, 308 s.
9. *Simoni P. K.* Sobranie izobrazheniy okladov na russkikh bogoslužebnykh knigakh 12–18 stoletiy. – Vyp. 1: Drevneishie tserkovnye oklady. Sankt-Peterburg: Tipografiya M. A. Aleksandrova, 1910. – 12 s.: il.
10. *Sinchuk I. I.* Klady Belarusi: zakonodatelstvo i praktika. – Minsk: Minsktippiroekt, 2003. – 56 s.
11. Sokrovishcha drevnego Uglicha 15–20 vekov: dekorativno-prikladnoe iskusstvo muzeynogo sobraniya. – B. m.: Grand-kholding, 2009. – 125 s.
12. Ukrainska hrafika 11 – pochatku 20 st. / Avt.-uporyad. A. Vyunyk. – Kyiv: Mystetstvo, 1994. – 328 s.
13. Ukrainskie knigi kirillovskoy pechati 16–18 vv.: Katalog izdaniy, khranyaschikhsya v Gosudarstvennoy biblioteke SSSR imeni V. I. Lenina [sostaviteli: T. N. Kameneva, A. A. Gusev]. – Vyp. 1. 1574 g. – 1 polovina 17 v. – [Moskva: Izdanie Gosudarstvennoy biblioteki SSSR im. V. I. Lenina, 1976]. – 447 s.
14. Ukrainskie knigi kirillovskoy pechati 16–18 vv.: Katalog izdaniy, khranyaschikhsya v Gosudarstvennoy biblioteke SSSR imeni V. I. Lenina. – Vyp. 2. – T. 1. Kievskie izdaniya 2-y poloviny 17 v. – [Moskva: Izdanie Gosudarstvennoy biblioteki SSSR im. V. I. Lenina, 1981]. – 322 s.
15. Ukrainskie knigi kirillovskoy pechati 16–18 vv.: Katalog izdaniy, khranyaschikhsya v Gosudarstvennoy biblioteke SSSR imeni V. I. Lenina. – Vyp. 2. – Ch. 2. Lvovskie, novgorod-severskie, chernigovskie, umevskie izdaniya 2-y poloviny 17 v. – [Moskva: Izdanie Gosudarstvennoy biblioteki SSSR im. V. I. Lenina, 1990]. – 318 s.
16. *Kharchenko A.* Syntez obraziv u opravi naprestolnoi Yevanhelii // Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzaynu i mystetstv. Mystetstvo. Arkhitektura. Zbirka naukovykh prats. – 2008. – # 5. – S. 123–128.
17. *Schurina E. G.* Khudozhestvennoe srebro 15 – nachala 20 veka v sobranii Kirillo-Belozerskogo muzeya-zapovednika: Katalog. – Kirillov, 2013 / [Elektronnyi resurs]: Sayt FGBUK “Kirillo-Belozerskyi istoriko-arkhitekturnyi i khudozhestvennyi muzey-zapovednik”. – Rezhim dostupa: <http://www.kirmuseum.ru/issue/article.php?ID=145559> (data obrascheniya: 12.11.2019). – Nazvanie s ekrana.

Список ілюстрацій:

Рис. 1. Загальний вигляд ікони “Св. Миколай” в кіюті.

Рис. 2. Підкладна ікона “Св. Миколай” (лицьовий і зворотний бік).

Рис. 3. Оклад ікони “Св. Миколай” (лицьовий і зворотний бік).

Рис. 4. Зображення Євангелія на окладі ікони “Св. Миколай” (лицьовий і зворотний бік).

Рис. 1

Рис. 2а

Рис. 26

Рис. 3а

Рис. 36

Рис. 4а, 4б